

23. Kamensky news. – 1942. – 17 March.
24. Central State Archive of Public Organizations of Ukraine. – Form 1. – Description 70. – Case 234.
25. State archives of Zaporizhia region. – F.R. 1456. – Description 1. – Case 638.
26. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.2311. – Description 1. – Case 2.
27. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.3235. – Description 2. – Case 134.
28. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.2311. – Description 2. – Case 68.
29. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.2311. – Description 2. – Case 65.
30. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.2311. – Description 1. – Case 13.
31. State archives of Zaporizhia region. – F.R.1703. – Description 1. – Case 1.
32. State Archives of Dnepropetrovsk region. – F.R.2311. – Description 2. – Case 65.
33. Lekhan L.B. story of war Ponedilchenko (Guernic) Lilies Yakovlevna // Materials of interregional scientific conference [«War in the memory of generations»]. - Krivoy Rog, 203. – Case 237 – 249.
34. Spychak A. War in memory of my family // Materials of interregional scientific conference [«War of 1941-1945, events, assessments, memories»]. - Krivoy Rog, 2005. – P.170 – 172.
35. Central State Archives of higher authorities and management of Ukraine. – F. KMF-8. – Description 1. – Case 38.
36. Hrinchenko G. G. Eastern workers Ukrainian Nazi Germany, deportation, forced labor, repatriation / Hrinchenko G., T. Pastushenko // «I ask you to remember me»: oral history Ostarbiters / Hrinchenko A.G. (Chairman. Ed.), J. Hawk, O. Stasiuk and others. - Kharkov: Right, 2009. – P. 9 – 56.
37. Handrabura N.Y. Fate eastern workers (remembrance Oliynyk Xenia Demydivny) // Proceedings of the Second All-Ukrainian Conference [«War in the historical and individual memory»]. – Krivoy Rog, 2012. – P.167 – 168.
38. State archives of Zaporizhia region. – F.R.1673. – Description 1. – Case 20.
39. Postcard Lydia Huzhva. On 12 January 1944. // Personal archive Handrabura N. Ya.

Gandabyra N. Ya. PhD student of Department of History of Ukraine, Krivoy Rog State Pedagogical University,

e-mail: gandrabura.natali@gmail.com

«RECRUITMENT» AND PEASANTS GENERAL ETAPUVANNYA DISTRICTS «DNEPROPETROVSK» TO WORK IN GERMANY

Abstract. *The paper was made a brief analysis of recent research and publications modern Ukrainian scientists. In the article the author tried to explore the politics of the German occupation authorities general constituencies «Dnepropetrovsk» on the export of local villagers for forced labor in Germany. The reason that prompted the occupation authorities most of the local population, particularly the peasants as cheap labor on the territory of the Reich. The attention was to the role of the occupation of the press during this recruit, which is depicted only good conditions of life and work «Ostarbeiters» in exile. It was shown involvement of local authorities and information tools and the use of various methods of influence (promotion and intimidation) during recruit manpower to work in the Third Reich, exhaustion thus village and the undermining of its gene pool. It was regarded the role of district chiefs and village councils and local police districts general «Dnepropetrovsk» in this recruiting campaign using them during recruit and threats of violent reprisals. But despite this, often there have been cases of sabotage «recruited». It was analyzed archival documents, letters and memories «Ostarbeiters». Particular attention is paid to the conditions recruit pursued by the occupiers, transportation and future life and work «Ostarbeiters» Dnieper arrival of the Third Reich, the use of workers «recruited» in enterprises, agriculture and other serious works.*

Key words: *occupation, General district «Dnepropetrovsk», «Ostarbeiters», the Third Reich.*

*Одержано редакцією 10.09.2016
Прийнято до публікації 02.11.2016*

УДК 94(477)»1941/1944»

Оксана Олексіївна Яшан
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України
та суспільних дисциплін
Черкаського державного
технологічного університету
e-mail: oksa111@yandex.ru

ЖИТТЯ В ОКУПАЦІЇ: МІЖ ТЕРОРОМ ТА ЛЮДЯНІСТЮ

У статті розглянуто особливості життя місцевого населення окупованої України в умовах жорсткого фізичного, політичного і морального тиску. Доведено, що не зважаючи на ідеологічну обробку представників окупаційної влади та Вермахту, можна вказати на приклади людяності по відношенню до українського населення, що стало практичним проявом протидії нацистській расистській пропаганді.

Ключові слова. Друга світова війна, окупація України, «навий порядок», усна історія, людська пам'ять.

Постановка проблеми. Друга світова війна була однією з найвагоміших подій ХХ ст., що суттєво вплинула на подальший історичний розвиток людства. Звернення до її дослідження в Україні залишається актуальним і дотепер, що пов'язано, зокрема, з існуванням ряду аспектів, які не залишають байдужими широке коло людей. До них, на нашу думку, належить і проблема співіснування на окупованій території України місцевого населення з представниками окупаційної влади, Вермахту. Через складність та багатоаспектність даної проблеми цілий ряд її важливих сюжетів раніше перебував поза фокусом дослідницького пошуку, особливо це стосується наукових доробок радянської історіографії. Варто відзначити, що питання пов'язані з співіснуванням населення України з представниками окупаційної влади та армією, в СРСР були об'єктом найпильнішої уваги цензури. Навіть найменші спроби висвітлювати їх із суто наукової точки зору, виключно правдиво і повністю об'єктивно наштовхувались на негайну жорстку протидію як правило у вигляді прямої заборони. В наукових доробках акцентувалась увага майже виключно на расовій сутності нацистського окупаційного режиму і стражданнях тих хто, потрапив під його владу. Однак установка на показ терористичної сутності окупаційного режиму не торкалася делікатних з погляду партійно-радянської ідеології й класових підходів до висвітлення історії війни питань, щодо людяних вчинків з боку представників окупаційної влади та регулярної армії до цивільного населення окупованої України в прямому розумінні цього слова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти окресленої проблеми знаходили висвітлення в публікаціях таких вітчизняних дослідників, як О. Стяжкіна, Т. Нагайко, Т. Пастушенко та інших [1].

Мета. Авторка ставить за мету розкрити питання щодо співіснування на окупованій території України місцевого населення з представниками окупаційної влади та Вермахту.

Виклад основного матеріалу. Готуючись до війни з Радянським Союзом керівники Німеччини направили всі засоби на те, щоб отруїти свідомість німецького народу, посіяти в ньому ненависть до радянської держави, підготувати до захоплення її земель, до поневолення радянських людей. Повсякденно, методично нав'язувалася думка про перевагу німецького народу над всіма іншими. Особливо активно ці ідеї, пропагувалися в книзі Адольфа Гітлера «Mein Kampf» (програмному документі націонал-соціалістів) [2], та книзі одного з головних ідеологів нацизму А. Розенберга «Міф ХХ століття», присвяченій обґрунтуванню необхідності поневолення радянських людей, встановлення над ними панування «вищої раси» [3].

Аналізуючи ситуацію, що склалася в Німеччині напередодні війни, не можна не визнати того, що А. Гітлеру вдалося перетворити країну на духовно єдиний організм, нав'язати німецькому народу відчуття переваги над іншими народами. Це відчуття переваги, «обраності» призвело до появи ідеї про особливу місію, наслідком чого стало переконання щодо необхідності війни з метою підкорення «нижчих» народів та винищення при цьому усіх тих, хто чинитиме опір. У німецьких солдат та офіцерів наполегливо формувалася думка, що вони є представниками вищої раси і, тому, є втіленням всіляких людських чеснот. Всі інші народи нацистська пропаганда оголосила нижчими расами, а євреї, цигани і слов'яни, згідно гітлерівської ідеології, були носіями різноманітних пороків, і тому підлягали безумовному знищенню в ході війни або в недалекому майбутньому. Про те, що така робота нацистського пропагандистського апарату досягла значних результатів, переконливо свідчать, чисельні,

висловлювання полонених німецьких солдатів і офіцерів. Так, наприклад, командир взводу охорони військовополонених 3-й танкової дивізії лейтенант Р. Майер стверджував: «Расова теорія є молодого і багатообіцяючою, і я вважаю її правильною. Не можна вважати рівними двох биків різної породи. Не можна ставити англійця врівні з готтентотом» [4, 103]. А також дії окупаційної адміністрації, яка виходячи з таких ідеологічних постулатів, грабувала й фізично знищувала населення України, запустив у дію механізм знелюднення східних територій.

Свідчення людей, які перебували на окупованій території і на собі відчули усі «принади» нового, встановленого нацистами порядку дають можливість встановити картину окупаційної буденності, психологічну атмосферу того часу.

Перша зустріч з ворогами стала для населення справжньою травматичною ситуацією, перевертала в свідомості всі уявлення про людяність. «Із сторони сусіднього села Лоташевого заїхала автомашинка з озброєними фашистами, зупинилася у центрі села. Офіцер у плащі, окулярах, показував мотузьяну петлю, а біля нього нечіткою українською мовою перекладач пояснював, що ми (німці) будемо робити новий порядок, а за непослух і непокору – розправа, і продовжує розмахувати цією петлею»¹ [5]. С.С. Кващук з м. Монастирище, якому на той час було 9 років, розповідає: «Вперше німців я побачив здалеку, коли вони підійшли до нашого міста. Вони жорстоко розгромили декілька будинків і вбили двох старих людей. Німці були жорстокі, їх не хвилювало, хто в них на дорозі – знищували всіх. Особисто в мене потрясіння було, адже, я будучи дитиною, вперше побачив вбивство двох знайомих мені людей. Після цього випадку німці були втіленням якоїсь не людяності» [6].

З приходом окупантів життя людей змінюється, в деяких випадках вони вимушені були навіть залишити свої домівки, оскільки там оселились загарбники, або жити разом із ними під одним дахом. «У нас жило два німці. Як сказали, що будуть заселяти, то мама зробила рейвах в хаті, щоб німці як прийдуть, побачать що насмічено і відмовляться в нас жити, але комендант наказав прибрати. ... Було в нас у хаті 2 стільці, одне крісло. Німець сів на нього і хилитався, а мати тим часом поралась біля плити і промовляла «Та щоб він провалився». Одного разу так і сталося, упав аж ноги піднялися» [7].

Людська пам'ять зафіксувала окупантів не крізь призму масової пропаганди, яка формувала образ «вбивці», а через власний досвід. У світі цього досвіду окупант має різні найменування, різні характери, різні моделі поведінки. Як правило, окупанта називають «німцем», але виокремлюють «есесівців» і «фашистів»: «Німці теж були різні. Одні нічого поганого не робили, то і ставились до них, можна сказати, байдуже, а есесівців боялись і старались не попадати на очі» [8]. «Зранку німець їде і перевіряє хто пішов на роботу, а хто ні. Підходить він одного разу до сусідки Ганни, а вони були розкуркулені, то німців поважали, казали що це вони їх визволили. То вона не боїться, думала що він її бити не буде. Говорили вони, а ми спостерігаємо, а потім він її як вдарить гумою – це така палиця, з дерев'яною ручкою, з резини і набита дрібними камінцями. А ми сидимо і смішно нам, хотілось запитати: «то це ваші і так луплять вас?» А одна сусідка була на нічній на роботі, зранку повернулася і вареники ліпить, а німець прийшов і каже «арбайтен» – це питає чого не на роботі, а вона каже, що на нічній була, а він же ж її не розуміє і тою гумою її б'є, а вона тікає, а він реготить і ще лупить» [9].

«Фашистами» окупантів називали коли мова йшла про нелюдські вчинки, які несли горе та страждання. «В 6 один ранку хутір було оточено (*свідчення про знищення Вдовичинового хутора 19.10.43 – О.Я.*). ...Кругом чувся крик і плач. Малих дітей живими кидали в ями. В однієї жінки на руках була восьмимісячна дитина. Фашист проколов її штиком» [10, 36].

Але людська пам'ять закарбувала не тільки факти жорстокого терору й морального приниження, а й події які не вписувались у всезагальний терор окупантів. «Моя ж мати, коли її схватили з малою дитиною на руках, почала просити німця, щоб той убивав спочатку її, а потім дитину. Вона боялась, щоб мале дитя не закопали живцем у землю. Але не всі німці з кам'яним серцем. Він узяв мою матір і ще одну жінку з дитиною і вивіз їх з села. Свою сорочку дав, щоб мати замотала дитину. Так ми залишились живі (*свідчення про знищення Вдовичинового хутора 19.10.43 – О.Я.*)» [10, 36]. Тобто, населення розподіляло німців на «хороших» і «поганих». «Але

¹ Всі цитати подаються мовою оригіналу.

були й хороші німці. Одного разу приїхали до нас по качки машиною і ловлять їх. Один заходить в хату, а нас у мами було четверо і ще прийшло дітей до нас багато, сидимо замурзані, а він як глянув що нас багато, тай взявся за голову, похитав нею тай виходить з хати. Дав команду випустити качки, потім входить до хати і показує, що в нього троє «кіндерів» і достав коробочку шоколаду і печива, роздає всім, а ми й не знає що то таке, не бачили ніколи. Не їмо, сидимо на нього дивимось, бо ж боялися. Потім ще таких дві мамі дав і показує, що дай пізніше ще» [9].

Були випадки коли вояки Вермахту брали участь у організованих сільською молоддю вечорницях, катаннях на санчатах, святах. «Коли було одне весілля, – пригадує В. Синегуб, – гуляв один німець. Він дав свій одяг, і Дунька Крес переодяглася в цей одяг і «грала» німця» [11].

«Одного разу ідемо ми з дітьми колядувати. А що тоді давали: хтось галушку, хто пряничок на буряковій юшці спечений, а хто й нічого, бо не було що. Як тут раптом зустрічають нас три німці з автоматами. В усіх нас душі позавмирили. А вони показують, щоб ми йшли з ними. Ідемо. Привели до себе, туди де вони сплять, наче, як гуртожиток їх. А нам страшно, ми ж не знаємо чого ведуть. Приходимо, а там лежать ще німці, ми зрозуміли по жестах, що треба співати, а ми перелякані, то так співали голосно і вони хочуть ще і ще. Потім подякували, дали шоколаду, печива і німецькі гроші. А що нам ті гроші? Магазинів не було, і грошей теж, але ми взяли» [9].

Як і місцеві парубки, німецькі солдати залицялися до місцевих дівчат. «Німці ходили, навіть, дівчат додому водили з вечорниць» – пригадує Р. Тимченко [12]. Мали місце і більш інтимні стосунки, були випадки вагітності жінок від німецьких солдатів [13], навіть поодинокі факти одруження німецьких солдатів з українськими дівчатами [14]. Киянин Валентин Терно згадує, що в їхньому будинку жила красива молода жінка з маленьким хлопчиком. Вона мала роман із німецьким капітаном: «Це був високий стрункий красень, років 30, дуже ввічливий, вітався з усіма сусідами російською. Його добрі, трохи сумні очі й уважний доброзичливий погляд, здавалося, виражали співчуття поневоленим людям. Він з'являвся в той самий час із саквоюжем. Дітям, яких зустрічав, роздавав карамельки. Більшість людей будинку ставилися до нього із симпатією, вважаючи його й молоду жінку ідеальною парою. Мабуть, їх пов'язувало щире кохання. Їхня подальша доля загубилася в хаосі кінця війни, що наближався» [15].

У Райхскомісаріаті «Україна», за підрахунками чиновників, упродовж окупації місцеві жінки народили від німців близько 10 тис. дітей [15].

Висновки. Отже, не зважаючи на те, що головний зміст нацистського «нового порядку» полягав у повному зламі базових цінностей людської цивілізації – відмові мільйонам людей та цілим народам у праві на життя і це було обов'язковим для беззаперечного виконання, на практиці ж були випадки, коли нацистська ідеологічна машина давала збій і у відносинах між окупантами і місцевим населенням перемагали звичайні людські стосунки. Саме тому людська пам'ять про війну й окупацію, яка є живою і болісною темою, є неоцінним джерелом, яке повинно стати у нагоді в процесі відтворення людської історії окупаційної повсякденності 1941 – 1944 рр. Саме через призму такої сімейної пам'яті відбувається деідеологізація війни у сучасного молодого покоління. Як слушно зазначає О. Лисенко: «Пам'ять про війну є духовно-історичним надбанням нашого народу, яке, з одного боку, витворює підвалини його самодостатності й самобутності, а з іншого, – органічно інтегрує його в загальноцивілізаційний потік, підносить до рівня інших народів, які активно творили історію. В цілому ж – це надзвичайно складний, суперечливий, строкатий, багато в чому навіть парадоксальний феномен, який важко досягнути в чорно-білому спектрі й більш-менш однозначно оцінити» [16, 3].

Список використаної літератури:

1. Стяжкіна Олена «Ми жили»: жіночі історії окупації Східної України: підходи і робочі гіпотези до аналізу / Олена Стяжкіна // Українознавчий альманах. Вип. 6. – К., 2011. – С. 146–151; Нагайко Т. Життя селян на окупованій території України в роки Другої світової війни (за матеріалами центральних

областей) / Т. Нагайко // Сторінки воєнної історії України : зб. наук. ст. / НАН України, Ін-т історії України. – К., 2007. – Вип. 11. – С. 148–165; Пастушенко Т. Будні нацистської окупації України у спогадах колишніх остарбайтерів / Т. Пастушенко // Сторінки воєнної історії України Випуск 11. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2008. – № 11. – с. 166–175.

2. Гитлер А. Моя боротьба / А. Гитлер – М.: ИТФ «Г-ОКО», 1992. – 597 с.

3. Розенберг А. Миф XX века. Оценка духовно-интеллектуальной борьбы фигур нашего времени. Перевод с немецкого. / А.Розенберг – Таллинн, Shildex, 1998. – 527 с.

4. Кожин С.В. Изучение войск противника органами спецпропаганды Красной Армии в период Великой Отечественной войны / С.В. Кожин //Военно-исторический архив. – Вып. 2(26). – М., 2002. – С. 94-103.

5. Спогади Олійника В.Й. 1926 р.н., с. Криві Коліна Тальнівського району Черкаської області – Архів авторки.

6. Спогади Кващука С.С. 1932 р.н., м. Монастирище Черкаської області – Архів авторки.

7. Спогади Попенко Р.П. 1938 р.н., с. Чайківка Христинівського району Черкаської області – Архів авторки.

8. Спогади Сороки М.В. 1930 р.н., с. Чижівка Звенигородського району Черкаської області – Архів авторки.

9. Спогади Хорохонько К.Ю. с. Черповоди Уманського району Черкаської області – Архів Центру усної історії кафедри історії України та суспільних дисциплін ЧДТУ.

10. Державний архів Черкаської області – Ф. р-5791. – Оп. 1. – Спр. 3.

11. Спогади Синегуб В.Д. 1931 р.н., м. Черкаси – Архів авторки.

12. Спогади Тимченко Р.А. 1917 р.н., с. Мар'янівка Гайсинського району Вінницької області – Архів авторки.

13. Спогади Кривенко Л.Г. 1930 р.н., с. Сазонівка Оржицького району Полтавської області) – Архів авторки.

14. Спогади Довгань В.Я. 1932 р.н., с. Троянка Голованіського району Кіровоградської області – Архів авторки.

15. Володимир Гінда «Якби про це знав Гітлер!» Німецькі окупанти заводили романи з українками або йшли до повій – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history-journal/_akbi-pro-ce-znav-gitler-nimecki-okupanti-zavodili-romani-z-ukrayinkami-abo-jshli-do-povij/434027.

16. Лисенко О.Є. Друга світова війна як предмет наукових досліджень та феномен історичної пам'яті / О.Є. Лисенко // Український історичний журнал. – 2004. – № 5. – С. 3–16.

References

1. Stiazhkina Olena «My zhyly»: zhinochi istorii okupatsii Skhidnoi Ukrainy: pidkhody i robochi hipotezy do analizu / Olena Stiazhkina // Ukrainoznavchiy almanakh. Vyp. 6. – К.: 2011. – С. 146–151; Nahaiko T. Zhyttia selian na okupovanii terytorii Ukrainy v roky Druhoi svitovoi viiny (za materialamy tsentralnykh oblastei) / T. Nahaiko // Storinky voiennoi istorii Ukrainy : zb. nauk. st. / NAN Ukrainy, In-t istorii Ukrainy. – К., 2007. – Vyp. 11. – С. 148–165; Pastushenko T. Budni natsystskoi okupatsii Ukrainy u spohadakh kolyshnykh ostarbaiteriv / T. Pastushenko // Storinky voiennoi istorii Ukrainy Vypusk 11. – Kyiv: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2008. – № 11. – С. 166–175.

2. Hytler A. Moia borba / A. Hytler – М.: YTF «Т-ОКО», 1992. – 597 с.

3. Rozenberh A. Myf XX veka. Otsenka dukhovno-yntellektualnoi borby fyhur nasheho vremeny. Pervod s nemetskoho. / A.Rozenberh – Tallynn, Shildex, 1998. – 527 s.

4. Kozhyn S.V. Yzuchenye voisk protyvnyka orhanamy spetspropahandy Krasnoi Armyy v peryod Velykoi Otechestvennoi voiny / S.V. Kozhyn //Voенно-ystorycheskyi arkhyv. –Вып. 2(26). – М., 2002. – С. 94–103.

5. Spohady Oliinyka V.I. 1926 r.n., s. Kryvi Kolina Talnivskoho raionu Cherkaskoi oblasti – Arkhiv avtorky.

6. Spohady Kvashchuka S.S. 1932 r.n., m. Monastyryshche Cherkaskoi oblasti – Arkhiv avtorky.

7. Spohady Popenko R.P. 1938 r.n., s. Chaikivka Khrystynivskoho raionu Cherkaskoi oblasti – Arkhiv avtorky.

8. Spohady Soroky M.V. 1930 r.n., s. Chyzhivka Zvenyhorodskoho raionu Cherkaskoi oblasti – Arkhiv avtorky.

9. Spohady Khorokhonko K.Iu. s. Cherpovody Umanskoho raionu Cherkaskoi oblasti – Arkhiv Tsentru usnoi istorii kafedry istorii Ukrainy ta suspilnykh dystsyplin ChDTU.

10. Derzhavnyi arkhiv Cherkaskoi oblasti – F. r-5791. – Op. 1. – Spr. 3.

11. Spohady Syniehub V.D. 1931 r.n., m. Cherkasy – Arkhiv avtorky.

12. Spohady Tymchenko R.A. 1917 r.n., s. Marianivka Haisynskoho raionu Vinnytskoi oblasti – Arkhiv avtoroky.
13. Spohady Kryvenko L.H. 1930 r.n., s. Sazonivka Orzhyskoho raionu Poltavskoi oblasti) – Arkhiv avtoroky.
14. Spohady Dovhan V.Ia. 1932 r.n., s. Troianka Holovaniskoho raionu Kirovohradskoi oblasti – Arkhiv avtoroky.
15. Volodymyr Hinda «Іакby pro tse znav Hitler!» Nimetski okupanty zavodyly romany z ukrainamy abo yshly do povii – Rezhym dostupu: http://gazeta.ua/articles/history-journal/_akbi-pro-ce-znav-gitler-nimecki-okupanti-zavodili-romani-z-ukrayinkami-abo-jshli-do-povij/434027.
16. Lysenko O.Ie. Druha svitova viina yak predmet naukovykh doslidzhen ta fenomen istorychnoi pamiaty / O.Ie. Lysenko O.Ie. // UIZh. – 2004. – № 5. – S. 3–16.

YASHAN Oksana. Candidate of Sciences (History), Associate Professor, Department of History of Ukraine, Cherkasy State Technological University
e-mail: oksa111@yandex.ru

LIFE IN THE OCCUPATION: BETWEEN TERROR AND HUMANITY

Abstract/ *The problem of coexistence in the occupied territory of Ukraine with representatives of the local population and the Wehrmacht occupation authorities are very relevant, because of the complexity and multidimensional nature of a number of important subjects previously stayed out of focus research search.*

Analyzing the testimony of people who lived through the occupation of Ukraine in 1941–1944 author concludes that despite the fact that the main thrust of the Nazi «new order» in Ukraine was in its turn basic values of human civilization – the refusal of millions of people and whole people the right to life and it was a must for unquestioning execution, in practice there were cases when the machine gave the Nazi ideological failure and in relations between the occupiers and the local population won ordinary human relationships, that was a practical demonstration of counter racist Nazi propaganda. That is why human memory of the war and occupation, which is alive and painful theme is invaluable source that should be useful in the reproduction of human history everyday occupation 1941–1944. It is in the light of such a family memory is deidealization War the modern young generation.

Keywords: *The Second World War, the occupation of Ukraine, the Nazi «new order», oral history, human memory.*

Одержано редакцією 10.09.2016
Прийнято до публікації 02.11.2016

УДК 94 (477) «1943 / 1950» 62/69

Олена Олександрівна Тігіка

кандидат історичних наук,
доцент кафедри всесвітньої
історії та міжнародних відносин
Черкаського національного
університету ім. Б. Хмельницького
e-mail: cherkassy2013@mail.ru

ВИРОБНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МІСЦЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В 1943 – 1950 РР. ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ РЕСПУБЛІКИ.

У статті розглянуто напрямки виробничої діяльності підприємств місцевої промисловості України в 1943 – 1950 рр. Показано внесок галузі в післявоєнне відродження економіки й соціальної сфери республіки, вирішення проблеми життєзабезпечення населення.

Ключові слова: *місцева промисловість, виробнича діяльність, місцеве господарство, соціальна сфера, продукція виробничого призначення, товари широкого вжитку, технологічні процеси, спеціалізація й концентрація виробництва.*